№ 29.

KURYER LITEWSKI

Za dozwoleniem Naywyżſzego Rzadu, Nayiaśnieyſzego CESARZA, JMPERATORA Całey Roſsyi.

Z GRODNA DNIA 9. JANUARYI Roku 1797. W PONIEDZIAŁEK.

z Londynu d. 9 Grudnia.

Czynności Parlamentowe. —— P. *Grey* wiele uczynił zarzutow przeciwko mowie P. *Pitta* (Treść iey umieściliśmy w przeszłym Numerze),, Przeszłego roku, rzekł P. *Grey*, oświadczył Miniſter, że łatwość pożyczenia pieniędzy ieſt dowodem bogactw Narodu; teraz przecie nie mówi iuż tym tonem. Wywoz 30 milionow nic nie dowodzi, gdyż w nim nie ma nic pewnego, i szóſtą przynaymniey część iego rachować trzeba w kaſie. Jleż to razy pomylił się Miniſter w swych rachunkach woiennych, iak często mówił, że wydatki wyznaczoney summy przechodzić nie maią, a iednak w samym Departamencie morſkim, wydatki w ciągu woyny przewyższaią podany przez niego obrachunek summą 13,950,000 funt: szterl: Przynosi iuż bill swoy względem potrzeb Kraiowych na przyszły rok, a jeszcze wydatki roku przeszłego nie są uregulowane, co zupełnie ieſt przeciw Konſtytucyi.,, —— P. *Grey* w dalszym ciągu swey mowy ſtarał się wszelkiemi sposobami okazać, że Miniſter fałszywe wydatki w Regeſtrach położył. ,, Przekonany ieſtem, rzekł, że w nowych taxach znaydzie się potym *deficit* na iakie 100,000 funt: szterl: i że Miniſter przynaymniey 2,600,000, na zapłacenie tegoroczney prowizyi potrzebuie. W taxie wina roku przeszłego 200,000 funtow za wiele porachował. Życzę, rzekł nakoniec, aby się kiedyżkolwiek Parlament ocucił, i położył tamę rozrzutności Miniſtra, która nieuchronnie zgubę Kraiu za sobą pociągnie ,, —— P. *Pitt* w odpowiedzi swoiey cieszył się, że przeciwnik iego przymawia mu tegoroczną pożyczkę, która lubo 18,000,000 wynosi, w 4 iednak dniach podpisaną zoſtała. —— P. *Fox* mówił bardzo mocno przeciw P. *Pittowi*,, Jeżeli, rzekł, ſtan Skarbu podany przez Miniſtra, nie ieſt fałszywy, ale za prawdziwy i dokładny ma bydź uważany, ieżeli Miniſter miliony bez wiedzy Parlamentu rozdawać może; to lepiey zaraz znieść Parlament i obrać Dyktatora. Niewiem, czy czyſty patryotyzm powodował tymi, co 18 milionow podpisali, gdy tak wielkie procenta odbiorą. —— Naybogatszy Kray musi upaść, ieżeli ma na czele Skarbu tak rozrzutnego Miniſtra. Jeżeli Miniſter przesłał Cesarzowi wspomnioną summę w Mcu Wrześniu, kiedy Parlament miał się zgromadzić, albo iuż był zgromadzony; tedy wart ieſt, ażeby za krok tak przeciwny Konſtytucyi, formalnie oſkarżony zoſtał —— Wierność, ſtałość i wszyſtkie przymioty Cesarza, zasługują na zupełny szacunek, ale w takich poſtępkach potrzeba nam zapewnić zwrócenie pieniędzy, bo to ieſt rzecz iſtotna.

Użalał się potym P. *Fox*, że *la Fayette* w okrutnym więzieniu dotąd ieſt trzymany i malował woynę teraznieyszą nayokropnieyszemi farbami. Połowa Europy, rzekł, ſtrumieniami krwi ieſt oblaną, miliony pieniędzy zmarnotrawione, i ludzie, których drożey nad złoto szacować potrzeba, na rzeź wyſtawieni, dla tego, że Miniſter nie sądził dotąd, iżby można było z Francyą traktować, a teraz iuż sam szuka pokoiu. Elektor Hanowerſki myślił inaczey, i Król Angielſki poszedł za iego zdaniem. Należy życzyć i spodziewać się, ażeby Angielscy Miniſtrowie weszli w ślady Hanowerſkich iako swoich poprzednikow. Ma wprawdzie Anglia dosyć ieszczę energii, ale wątpię, aby się ta dłużey mogła utrzymać; ieżeli miliony ludzi i pieniędzy poświęcane będą dla utrzymania błędnego syſtematu Miniſtra, który za tak fałszywe rachunki niewątpliwie przed Sądem publiczności z czasem odpowiedzieć będzie musiał. Dług Narodowy podrosł iuż do 400 milionow funt: szterl: —— Woynę teraznieyszą, która go tak bardzo powiększyła, miałem zawsze za niesprawiedliwą i podobno za taką lud ią także Angielſki poczytywał &c. P. *Fox* mówił wczoray znowu w bardzo mocnych wyrazach przeciw przesłaniu Cesarzowi bez wiedzy Parlamentu 1,200,000 funt: szterl, i wniosł, aby żadnych niedać subsidiow Miniſtrowi, ale wniosek iego większością 106 głosow odrzucono i wszyſtkie proiekta P. *Pitta* uchwalone zoſtały. Rezolucye w tey mierze wczoray drugi raz były czytane.

z Paryża 11. Grudnia.

Gwardya Dyrektoryatu ieſt iuż uorganizowana, wczoray odbyła rewią przed Grłem *Krick* Szefem generalnego ſztabu, rodem z *Alzacyi*, miał on w tym do niey mowę, na którą powſzechnym okrzykiem: *niech żyie Rzplita*, odpowiedziała. —— Vice-Admirał i komendant *Tulonu Thevenard*, Syn bywſzego Komendanta w *l'Orient*, który na początku rewolucyi od *Ludwika* XVI. Miniſtrem morſkim był mianowany, złożony zoſtał z Urzędu, i Vice-Admirał *le Large* mieyſce iego zaſtąpi. —— Na uczcie, którą Admirał Hiſzpańſki *Langara* dla generalności i Urzędnikow *Tulońſkich* dawał na ſwo-

im okręcie, znaydował fię także Emigrant *d'Amblemont*. Zaden z Francuzow niechciał z nim rozmawiać, wyiąwfzy O. *Grogniard* Kommifsarza Morfkiego. Admirał *Langara* rzekł z tey okazyi do Vice-Admirała *Thevenard*: „ Mufiałem przez grzeczność zaprofić także P. *d'Amblemont*, ale fądziłem, że przez delikatność nie przyidzie „ —"— Kommifsarz *Salicetti* popłynął z *Livorno* do *Korfyki*, i tam tak długo zabawi, dopoki nowa Francufka konftytucya wprowadzona nie będzie. —"— Zapewniaią, że Korpus od 5. do 6,000. Korfykanow do Woyfka Grła *Buonaparte* wkrótce przyłączy fię. —"— Towarzyftwa Farmazonow, o których od czafu rewolucyi nic nie było słychać, teraz znowu powftaią. Domyślaią fię, że fą narzędziem, którego duch partyi używa dla nabrania wpływu do Elekcyi nadchodzących. Dla utrzymania fpokoyności i bezpieczeńftwa w *Paryżu* przeciw rozboynikom i złodzieiom, zamiarem ma bydź Miniftra Policyi, wprowadzić znowu warty policyine, znane w dawnym rządzie pod imieniem *Guet à pied*, *Guet à cheval*, których utrzymanie wiele kofztowało. Według rachunku Deputowanego *Dupont de Nemours*, liczba praw i dekretow od początku rewolucyi ieft naftępuiąca: Zgromadzenia konftytucyinego 2,557. —"— Prawodawczego 1712.—"— Konwencyi 11,210.—"— Dzifieyfzego ciała Prawodawczego rachuiąc w to uchwały Dyrektoryatu 1,195. —"— Ogułem wfzyftkich 16,673. —"— Sławny Botanik *Michaux*, który dawniey odprawił podróż do *Perfyi*, a od lat 10. w pułnocney Ameryce zoftawał, gdy do Francyi powracał, miał przypadek, że fię okręt, na którym płynął, przy brzegach Hollenderfkich niedaleko *Amfterdamu* rozbił: zbiór iednak iego kofztowny całkowicie prawie ieft wyratowany. —"— Wyznaczono teraz Kommifsyą, która ma roztrząfnąć ftan ofad nafzych, i pytanie, *czyby nie trzeba było ścieśnić albo odwołać dekreta nadaiące wolność Negrom*, rozwiąże. —"— *Sieyes*, *Taillegrand-Perigord*, i *Chenier*, iak dziennik *Quotidienne* wyraża bardzo często u Lorda *Malmefbury* na obiadach bywaią. —"— Wczoray Rada 500. uchwaliła zredukowanie długow zaciągnionych dawniey w afsygnatach, a to ftofownie do śrzedniey proporcyi kurfu, który miały 10. dniami przed i po wydaniu Obligow. *Boifsy d'Anglas*, który przed miefiącem iefzcze mówił przeciwko domom gry publicznym, wznowił tę materyą na fefsyi wczorayfzey. W tenczas, rzekł, było w *Paryżu* takich domow 29. teraz zaś 45. Maią one większy, niż fię nam zdaie, związek z mordami i złodzieyftwy tak licznemi w tym Mieście. —"— Na żądanie iego wyznaczono Deputacyą z OO. *Sieyes*, *Boifsy d'Anglas* i *Berlier*, dla przyniefienia w tey materyi proiektu do prawa. —"— Na Sefsyi Rady 500. d. 5. t. m. *Paftoret* za pozoftałą po Prezydencie *Bailli* Wdową tak mówił: „ Francya miała Obywatela sławnego z zasług w Oyczyznie, fzanownego z niefzczęść, i którego imie zawfze będzie drogie dla prawdziwych przyiacioł Oyczyzny, iakieżkolwiek byłyby ich opinie polityczne. Nie będę wam przytaczał, ile rozumowi iego winne fą nauki, bo w tym momencie niewidzę w nim tylko bohatyra, tylko offiarę za wolność. Obrany Prezydentem wielkiego tego Miafta, zasłużył fobie w tym Urzędzie na fzacunek poczciwych i na nienawiść złośliwych, bo był cnotliwy. —"— Nie trzeba mi przypominać wam niefzczęśliwego końca życia iego i niemafz tu nikogo, coby fię nie obrufzył, na smutne wfpomnienie śmierci iego, i okoliczności, które okropność iey powiękfzyły; żaden z Synow nie przeżył go, lecz wdowa opłakuie go w żałobie, biedzie i niedoli. Dopełniam naymilfzych wam życzeń, gdy za nią do wafzey dobroczynności, a raczey do narodowey fprawiedliwości przemawiam. Rozmaite iuż prawa świadczą o względach wafzych dla wdów i dzieci różnych reprezentantow ludu, którzy także Offiarami tyrannij zoftali. Gdybym wam powiedział, że pokarm iey ... że ubior ... gdybym rzekł, że chleb ubóftwa ... nie, ftrafzne te słowa nie wyidą z uft moich. Wnofzę, abyście naftępuiącą przyięli rezolucyą: Artykuł 11. prawa 9. Floreal Roku 4. wyznaczaiącego wfparcie dla wdów i dzieci reprezentantow ludu przez Tyranią zgładzonych, rozciąga fię do pozoftałey wdowy po Ob *Bailli*. —"— Na co iednomyślnie zezwolono, i mowę *Paftoreta* drukować kazano. —"—

z *Paryża d.* 15. *Grudnia.*

Lift z *Jle de France* przy końcu *Thermidora* pifany i publikowany przez deputowanego z tey Kolonij do Ciała Prawodawczego, donofi, że Obywatele tey Wyfpy zgromadziwfzy fily fwe morfkie krążą przy iey brzegach, tak dla zatrzymywania w *banc des Anguilles* okrętow powracaiących z *Chin* i *Bengalu*, iako też dla pobicia konwoiuiących i przefzkodzeniu wylądowania na brzegi tey Wyfpy. Blifko 2,000. Europeyczykow, z których 300. przynaymniey fą Kapitanami okrętow kupieckich, złączywfzy fię z *Kreolami*, fkładaią Armią morfką Rzplitey przy tych brzegach: fkłada fię ona z 9. ftatkow Woiennych, rachuiąc w to pryzy zabrane na nieprzyiacielu. —"— Dyrektoryat Wykonawczy mianował Grła *Canclaux* Miniftrem Pełnomocnym Rzplitey przy Królu *Neapolitańfkim*. Ob. *Fleury* przefzły Sekretarz legacyi w *le Valais*, nominowany zoftał od Dyrektoryatu konfulem generalnym Rzeczypospolitey w Prowincyach *Zadunayfkich*. —"— Dyrektoryat Wykonawczy wydał wyrok, który nakazuie fiedmiu Miniftrom, ażeby w iak naykrótfzym czafie podali każdy *refpective* fwoich Departamentow, liftę Urzędnikow, do których ściąga fię prawo 3. *Brumaire*, i którzy zatym powinni bydź złożeni z Urzędow i zaftąpieni przez drugich. Zadna funkcya nie ieft od tego wyięta. Zapewniaią, że fię takich ofob znayduie 9. w Korpufie Dyplomatycznym. Wielu ieft także w Adminiftracyi portu *Toulońfkiego* i w władzach Konftytucyinych *Marsylij*. Liczba ich wynofi w ogule 7. do 8,000. Oto znacznieyfi *amneftyowani*, których prawo 3. *Brumaire* oddala od Urzędow. *Jean-bon-St. André*, *Santhonax*, *Salicetti*, *Duhem*, *Levafseur*, *Thuriot*, *Thirion &c.*

z Paryża d. 19. Grudnia.

Dyrektoryat uczynił oświadczenie, że wſzelkie ſtoſunki między Rządem Francuſkim i ſtanow ziednoczonych Ameryki, będą zawieſzone, aż póki nie naſtąpi ſatysfakcya za krzywdy Rzptey Francuſkiey wyrządzone. Zatym P. *Pinckney* przybyły tu na mieyſce odwołanego Miniſtra Pana *Monroe*, niebył przypuſzczony do prezentowania ſwoich liſtow kredencyonalnych. —//— Wiele prywatnych liſtow z *Ameryki* doniosło, że nowa inſurrekcya, w części północney *St. Domingo*, wybuchnęła: że czarni przypięli ſobie czerwoną kokardę, złapali *Santhonaxa*, i posłali iego do *Ameryki* północney. Lecz liſt z *Philadelphij* pod datą 15. Września, piſany przez Henryka *Perroud* dawnego Kommiſsarza porządkowego w *St. Domingo* i Agenta generalnego morſkiego Wyſp ſprzymierzonych i neutralnych, *pod wiatrem*, za bayki poczytuie te ſmutne wiadomości, rozſiane na północney części *St. Domingo*, którą porzucił 9. *Fructidor*. Siła morſka w *Breſt* ſkłada ſię dotąd z 15. okrętow od 74. Armat, iednego okrętu bez maſztow, i Armat; z 11. fregat, 6. ſztuk i 8. korwet. Woyſka ſą na okrętach, na każdym po 600. ludzi. Biorą z ſobą 50000. broni, i inne obiekta potrzebne na 50000. Woyſka, choć na okrętach więcey niema nad 17000. ludzi. Artylerya także ieſt liczna. Dodaią ieſzcze, że Grł *Hoche* kommenderuiący tą expedycyą, ieſt upoważniony od Dyrektoryatu zabierać ludzi na galeryach, będących: uformował już z nich Korpus od 500. ludzi. —//— Fregaty Angielſkie co dzień ſię prawie pokazuią przy weyściu do portu. —//— Miniſter morſki *Truguet* poiechał d. 24. w nocy, do *Breſt*. Nie zgadzaią ſię na przyczynę tey podróży, —//— żurnal *le Redacteur* oznaymuie, że zamiarem iego miſsyi ieſt, przyśpieſzyć wyiście Eſkadry, która była uzbroiona w porcie *Breſt*. i która ma na ſobie 20,000. Woyſka do wylądowania. Poczyni, na ten koniec, na mieyſcu dyſpozycye potrzebne dla utrzymania karności, wyboru Officerow, i zupełnego uprowidowania. —//— Obywatel *Miot* Miniſter pełnomocny Rzptey przy Xięciu *Toſkańſkim*, ma poiechać do *Turynu* w charakterze Ambaſsadora. Mówią, że O. *Cacault* poiedzie z *Rzymu* na iego mieyſce, do *Florencyi*. —//— O. *Verninac* donoſi, że odebrał liſt od Miniſtra intereſsow zagranicznych pod d. 22. *Thermidora*, na mocy którego tytuł *Jaśnie Wielmożnego*, ma bydź wygnany z Dyplomacyi. —//— Mówi, że w czaſie, kiedy przywiodł Portę do uznania Rptey, domagał ſię, aby go nazywano *Obywatelem*, (*Citoyen*) lecz że trudność była w wytłumaczeniu tego słowa na ięzyk Turecki, w którym nie ma odpowiadaiącego wyrazu, wtenczas domagał ſię, ażeby użyto Francuſkiego słowa *Citoyen*, które Wielki Wezyr w czaſie pierwſzey Audyency daney posłowi Francuſkiemu, bardzo czyſto wymówił.

z Berlina 31. Grudnia.

Dnia 27. t. m. umarł z gorączki w 24. Roku wieku ſwego, Królewic Xże Fryderyk Ludwik Karol drugi Syn Króla Jmci, Koadiutor W. *Miſtrza* Kawalerow Maltańſkich, i Szef regimentu Dragonow. Smierć ta nieſpodziewana, w gorzkim żalu pogrążyła familią Królewſką, i Narod. Xiąże ten godzien dłużſzego życia, ziednał był ſobie miłość ludu, przez ſwoie męſtwo, oświecenie, przyſtępność, i dobroczynność. —//— Dwór z tey okazyi zapowiedział żałobę na 3. Mieſiące. —//— Miniſter ſtanu i Woyny, JP. *Hoym* przybył do tey ſtolicy.

z Hagi 20. Grudnia.

Kommiſsya wyznaczona, dla przyſtoſowania *principium iedności i nierozdzielności*, do ſtanu ſkarbu, rożnych prowincyi, uczyniła zeſzłego piątku konwencyi rapport generalny względem tego przedmiotu. Niepocieſzny ieſt ten rapport: pokazuie ſię z niego, że wſzyſtko zalega: że każda prowincya ſtarała ſię iak naymniey przykładać do ciężarow Unij: i że ieſzcze niedoſtaie 21. milionow w opłacie dwuch pierwſzych terminow ſummy 60. milionow, którą konwencya dekretowała. Zgromadzenie poznawſzy chorobę, ma ſię zatrudniać lekarſtwem. Będzie naſtępnie wyznaczona kommiſsya maiąca w zleceniu weyrzeć, czyli kontrybucye ſzczególne, uſtanowione przez 9. Adminiſtracyi ſą ſtoſowne do zyſkow i ſpoſobności każdey prowincyi, i iakie ſą każdey zaległości. Rapport tey kommiſsyi okaże, iakich śrzodkow użyć, i iaką w tym miarę zachować trzeba będzie: A ieżli w przeciągu 4. tygodni, od daty odezwy, którą konwencya dla napomnienia i zachęcenia wyda, opłata ſtoſowna do rekwizycyi kwoty nienaſtąpi, tedy przeciw opóźniaiącym ſię exekucya użyta będzie. —//—

z Leydy 22. Grudnia.

Donoſzą z *Tulonu* pod d. 30. Liſtopada, że Eſkadra pod rozkazami kontr-Admirała *Villeneuve*, złożona z okrętow: *Formidable* od 80. Armat, *Rouſseau*, *le Gemappes*, *Tyranneide* i *Mont-Blanc* od 74. z Fregat, *Diana* od 40. *Alceſte* i *Weſtalka* od 36. Armat, wyſzła w tych dniach na morze. Mniemaią że ſię uda na Archipelag, *Diana* pewnie do *Konſtantynopola* popłynie. Flotta Hiſzpańſka gotowała ſię także w krótce wypłynąć; iakoż poźnieyſze liſty donoſzą, że wypłynęła, lecz że przez burzę gwałtowną ſkołatana znacznie uſzkodzona powróciła.

z Bruxelli 15. Grudnia.

Piſzą z *Dunkierki*, że przyſzedł tam rozkaz do rozbroienia Flotylli przeznaczoney na ſekretną expedycyą, o którey tyle mówiono. Niewiadomo ieſzcze, czy ten rozkaz wydany ieſt do wſzyſtkich portow, gdzie czyniono przygotowanie do wſadzenia Woyſka na okręty, ale ieſt podobieńſtwo, że proiekt wylądowania zupełnie ieſt zaniechany. Woyſka z okrętow posłane ſą na garnizony, a Ambargo znieſione. Kupy złodzieiow rozſypały ſię po Departamentach przyłączonych. Nazywaią ich *Garroteurs*, ponieważ zwią-

ziują ręce i nogi osob w tych domach, na które napadaią, wrzucaią potym do piwnic, aby mogli bez przeszkody zabierać co im się podoba. Jedna ich kupa była attakowana przez wieśniakow uzbroionych w okolicy *Wallon*. Złodzieie przegrali, i wielu z nich wpadło wręce tych mężnych ludzi, maią ich zaprowadzić do więzienia w *Bruxelli*.

Klasztor tuteyszy *des Bogards* został od zakonnikow opuszczony, i niema teraz innych zgromadzeń zakonnych, prócz *Alexianow* i *Oratorianow*, którzy podali do ciała Prawodawczego petycyą, aby byli utrzymani, na tym się gruntuiąc, iż żadnego *Votum* nieczynili. Opactwo *Tongerlvo*, sławne przez swoie bogactwa i ostatniego Opata, który tak był czynnym w ostatniey insurrekcyi *Niderlandow*, było wypróżnione zeszłego tygodnia. —*—

z Bazylei 12 Grudnia.

Od ostatniego attaku, który Austryacy uczynili 30 Listop: na szaniec Mostowy pod *Huningen*, nie masz dnia i nocy, w którychby strony przeciwne do siebie niestrzelały i nie bombardowały, z naywiększą zaciętością. Chociaż most na łyżwach iest zniesiony, iednakże kommunikacya między Miastem *Huningien* i na moment nie iest przerwana. Ustawicznie przechodzą z iednego brzegu na drugi baty z Zołnierzami, amunicyą, drzewem &c. Cesarscy nieprzestannie sypią grad kul i bomb, lecz szkody uczynione przez to Republikanom, bardzo mało są znaczące. Strata z obustron w ludziach równie iest mała, w stosunku do tak strasznego i ciągłego ognia. Zimno zbyteczne którego od nieiakiego czasu doświadczamy, bardzo się obydwum Armiom naprzykrza, i wiele ludzi gubi. —*— Francuzi są lepiey opatrzeni w drzewo niż Austryacy; pierwsi maią iego wiele z Biskupstwa *Bazyleyskiego*; lecz Cesarskim zbywa na nim, i muszą ieszcze zostawać pod namiotami. Xże *Fürstenberg* pisał w przeciągu 10 dni, 6 listow bardzo mocnych, do kantonu *Bazyleyskiego* z domaganiem się, ażeby Szwaycarowie koniecznie strzelali na baty Francuzkie, które się zbliżaią do brzegu *Renu*, należącego do territorium Szwaycarskiego. Lecz stany Kantonu iemu odpowiedziały w równie energicznych wyrazach, daiąc do poznania temu Generałowi, że Cesarscy z swoiey strony widoczniey ieszcze złamali neutralność. Austryacy otrzymali teraz swoią wielką Artyleryą i znacznie się zbliżyli do okopow Nieprzyiacielskich, które znaczną iuż szkodę zaczynaią ponosić.

Dnia 13 Grudnia. Austryacy z swoiemi bateryami posunęli się iuż o 200 krokow, od szańcow Francuzkich, których prawy bok znacznie ma bydź zepsuty; codzień, iak mówią znaczna liczba Francuzow od granatow ginie, lub iest raniona, ponieważ Republikanie uporczywie w swoich okopach się trzymaią. Twierdza sama *Huningen* mocno iest attakowana, tak, iż wszystkie iuż prawie Domy maią bydź zruynowane. Tym czasem Francuzi tęgo odpowiadaią, z swoich 24 i 36 funtowych armat, ale z mnieyszym skutkiem. Domyślaią się niektórzy, że pod szańcem mostowym miny porobiono. Jeżliby to prawda była, to Wioska nazwana *petite Huningen* stanie się tego nieszczęśliwą ofiarą; mieysce to prócz tego iest iuż niebezpieczne, ponieważ codzień baterya Austryacka od 7 armat, strzela na nią. Wczora wielka była kra na *Renie*, ieżeli się ona ieszcze powiększy, to w krótce szaniec nad Reński wzięty będzie. Gral *Des Enfants* i *Dufour* osobiście tam kommenderuią. Teraz właśnie o południu wieść się rozchodzi, że za godzinę Cesarscy rozpoczną bombardowanie ze wszystkich bateryi.

Dnia 14 Grudnia. Wzmiankowane bombardowanie, w rzeczy samey wczoray o godzinie 3 po południu rozpoczęło się. Celem iego było uderzyć ze wszystkich bateryi w liczbie 150 armat na *Huningen*, i to Miasto w perzynę obrócić. Między 3 i 4 godziną, zaiął się we trzech mieyscach wielki pożar, ale wkrótce powstała tak gruba mgła, że o 20 krokow przed sobą nie można było widzieć: następnie wszystkie dalsze operacye zwolnieć musiały, i bombardowanie o 6 go: całkiem ustało: ze strony Francuzkiey ogień daleko był żywszy, tak, że w iedney minucie 40 lub 50 wystrzałow można było liczyć. Cesarscy *małey Hunindze* zapowiedzieli, ażeby Obywatele swoie droższe sprzęty na mieysce bezpieczne przenieśli, gdyż niepodobna iest zupełnie oszczędzić to mieysce, poczym zaraz ieden woz z rzeczami tu przybył. i wiele ztąd sikawek posłano: tym czasem nic ieszcze to mieysce nieucierpiało.

z Port-au-Prince 18. Września z Gazety du Bas-Rhin pod Nr. 102.

Wiele kantonow części Hiszpańskiey na Wyspie *St. Domingo*, niechcą dotąd przyiąć systemmatu republikańskiego, i wzywaią Anglikow na pomoc. Bandera W *Brytanij* powiewa w *Bonique* i *Laxovon*. Całe duchowieństwo *Hiszpańskie*, używa swoiey powagi dla wrażenia ludowi pobożnemu, nienawiści przeciwko Republikanom, którzy wszędzie niszczą obrządki Religij, wszystkie zasady społeczności, i własności partykularnych Obywatelow: tak dalece, że ta część Wyspy, która nam tyle złego uczyniła, kiedy była pod Panowaniem Hiszpanow wtenczas naszych Alliantow, obiecuie pomyślne skutki, gdy iest pod panowaniem naszych nieprzyiacioł. Niepotrzebuiemy więcey iak broni, ammunicyi, i małych posiłkow, dla korzystania z niezgody naszych nieprzyiacioł. —*—

N:o 29.

DODATEK DO KURYERA LITEWSKIEGO

Z GRODNA DNIA 9. JANUARYI R. 1797. W PONIEDZIAŁEK.

z Frankfortu d. 17 Grudnia.

Poseł Pruſki Markis *Lucchesini* podał do Miniſterium Cesarſkiego, ieszcze in Julio, 1796 roku notę, przez którą Dwor Berlinſki żądał od Cesarza potwierdzenia środkow przez Dwor wspomniony przedsięwziętych, dla ubezpieczenia części północnych Niemiec, za pomocą zbroyney neutralności, i w którey w powszechnych wyrazach przytoczono było, że celem tych środków, ieſt bezpieczeńſtwo wyżey pomienionych Kraiow — Odpowiedź na tę Notę naſtąpiła przy końcu tegoż Mca. Cesarz Jmość oświadcza w niey, że według iego zdania wspomnione środki, (chociaż okoliczności teraznieysze powszechnego i ſtosownego do Praw Imperyi ziednoczenia się w sprawiedliwey obronie Oyczyzny, wymagaią bardziey, niż związkow dla zabezpieczenia się od dalekiego i niepewnego wtargnienia) uważane iednak same w sobie, nie są przeciwne zasadom i duchowi Konſtytucyi, byleby te prywatne, dla bezpieczeńſtwa i obrony puła: Niemiec przedsięwzięte kroki, na suppozycyach przeciwnych prawu niegruntowały się, albo niezmierzały do ulegitymowania niezgodnego z Konſtytucyą pretextu usunięcia się od powinności, które powszechne Uſtawy Imperyi wkładaią, końcem zabezpieczenia całych Niemiec — Gdyby zatym Cesarz Jmość wspomnionym środkom i w nich zawartym pryncipiom, nieograniczone przyzwolenie z swoiey ſtrony oświadczył, przeciwiłby się syſtemmatowi *Ratyfikacyi* d. 29 Julii 1795 przyiętemu, i swoiey władzy, którą ma iako Głowa Rzeszy, arbitralnie użyłby, gdy ponowione w ciągu tey woyny prawa wszelkiego od związku powszechnego pod tytułem zbroyney neutralności oderwania się zabraniaią. i Cesarz Jmść do utrzymania Konſtytucyi ieſt wezwany. Jednakże Cesarz Jmść ſkłoniony ieſt do udzielenia wspomnionym krokom swoiey approbaty, ieżeli iedynie na sprawiedliwey obronie tych Kraiow ograniczone zoſtaną, i wniczym od zasad formy, tudzież od powinności prawami i Konſtytucyą przepisanych oddalać się nie będą.

Słychać, że Korpus Kondeuſza użyty będzie do ſzturmowania Miaſta *Huningen* i fortyfikacyi przedmoſtowey. Względem twierdzy *Kehl*, Gazety Niemieckie zawieraią naſtępuiącą Hiſtoryczną wiadomość: gdy Marſzałek Francuſki *Villars* w R. 1703. przez *Ren* przeſzedł, chcąc ſobie drogę do *Bavaryi* otworzyć, twierdzę *Kehl* obległ. D. 25. Lutego zaczęto kopać rowy przybliżaiące, i roboty tak czynnie popierane były, iż garnizon z 3000. ludzi złożony, d. 9. Marca poddał ſię. w Roku 1733. forteca ta znowu od Francuzow oblężona była, garnizon po krótkim oporze przez kapitulacyą d. 28. Października wolne wyiście otrzymał, zoſtawiwſzy zwycięzcom 75. Armat; wiele prochu, oraz amunicyi woienney. — Mowią wiele o zawieſzeniu broni, które we *Włoſzech* iuż ma bydź zawarte.

z Frankfortu d. 18 Grudnia. z Gazety du Bas Rhin Nro 103.

Dzisiay Artyllerya rezerwowa Armii Grała *Werneck* będąca w drodze do *Aschafenbourg*, *Stockſtadt* i *Seligenſtadt* przechodziła przez nasze Miaſto. Większa część Woyſk poszła iuż na Kwatery zimowe. Regiment Kiryſsyerów Arcy-Xcia *Józefa*, Regimenta *Royal-Allemand* i *de Ligne* rozſtawione są w *Naſsau Siegen Xżc d' Anhalt* ma główną kwaterę w *Buzbach*. Zakładaią bardzo wielkie magazyny w całey *Weterawii*. Wieści względem zawieszenia broni są iedne drugim przeciwne. Gazeciarze *Frankfortscy* rekwirowani byli zaprzeczyć tym wieściom, i tym końcem umieścili Artykuł naſtępuiący: „Opuszczenie w części fortyfikacyi moſtowey przy *Neuvied*, nie może bydź iak tylko ſkutkiem uwag, które Nieprzyiaciel sobie poczynił względem przykrey pory roku, a nadewszyſtko lodow będących na *Renie*. Nigdy nie myślano o zawieraniu umowy w tey mierze, i konferencye, które niedawno były w *Neuvied*, niemiały inszego celu, tylko zapobieżenie niepotrzebnemu krwi rozlewowi na forpocztach. Żeby więc nie upoważniać domyſłow, któreby niewątpliwie mogły wyniknąć z doniesień umieszczonych w Gazetach, winni iesteśmy zaprzeczyć onym, iako niemaiącym żadnego fundamentu prawdy.

z Frankfortu 20 Grudnia.

Dnia 13 zaszła przy *Kehl* nowa potyczka, ale nie decyduiąca. Cesarscy poſtanowili dobydź okopow Francuzkich na prawym ſkrzydle, lecz nic niewſkurali, i ſtracili wiele ludzi. Francuzi, którzy w tymże czasie uczynili wycieczkę, byli takoż z znaczną ſtratą odpędzeni. Twierdzą, że Arcy-Xże kazał ieszcze raz szturm przypuścić do szańcu moſtowego pod *Huningen*, i że

sam tam się udał. —— Wylewy rzeki *Kinzyng* z przyczyny odligi, nowe czynią przeszkody do oblężenia fortecy *Kehl*.

z *Wezel* d. 24 *Grudnia*.

Gł. *Beurnoville* złożył naywyższą Kommendę Armiow, *Północney*, *i Sambry i Mozy*, z przyczyny iak mówią słabości zdrowia. Gł. *Kleber* obeymie po nim tymczasową Kommendę.

z *Ehrenbreiſtein* 15 *Grudnia*.

Dnia 11. t. m. iedna dywizya Armii *Sambry i Mozy* odebrała rozkaz udać się do *Włoch*. Nowe rekwizycye w sprzętach, zbożu, furażach, bieliznie nawet i w gwoździach, których Francuzi wymagaią na lewym brzegu *Renu*, są bardzo wielkie. Samo Miasto *Koblenz* ma dostarczyć 39.912 liwrow. Kilka dni temu, przybyło do naszych Okolic wiele niewolnikow Francuzkich, których przyprowadzono z *Pragi* dla zamiany. Lecz, że *Francuzi* pod różnemi pozorami wzbraniaią się oddać z swoiey strony niewolnikow Austryackich, którzy iuż są okupieni, przyszedł zatym rozkaz, na mocy którego pomienieni niewolnicy Francuzcy maią być zaprowadzeni do *Wurtzburga* aż ich *Kompatryoci* nie będą myślić o zamianie. ci nieszczęśliwi prawie na poł nadzy i wszystkiego pozbawieni, muszą się więc wrócić do *Szwabii* w tak przykrey porze roku, i przez drogi prawie nieprzebyte. Miasto *Neuvied* iest teraz osadzone dwoma Kompaniami Woysk Cesarskich. Główna Kwatera Gła *Werneck* będzie przeniesiona do *Hachenbourg*, a Kwatera Gła *Finck* do *Ems*, Gł *Kray* będzie stał w *Dietz*, a Gł Maior *Milius* w *Limburg*: chociaż w *Koblenz* wiele mówią o *Armistitium*, Austryacy iednak niechcą się nań zgodzić.

z *Manheimu* d. 16 *Grudnia*.

Onegday przeieżdżał przez Miasto nasze Maior *Marschall* od generalnego Sztabu, którego Grał *Werneck* wysłał Kuryerem do Arcy Xcia Karola. Jeżeli Francuzi potrafią komunikacyą z *Strasburgiem* utrzymać, to Cesarscy będą musieli przed wzięciem *Kehl*, dobyć szturmem wielki oszańcowany Oboz Francuzki. Austryacy maią teraz do czynienia nie tylko z Garnizonem tey fortecy, ale nawet z całą Armią Nieprzyiacielską, która zawsze świeże posiłki odbierać może, i przez okopy i twierdzę o 4 bastyonach iest zasłonioną. Przy robieniu fortyfikacyi około tey twierdzy, nic nie opuszczono, co tylko sztuka wynaleść może. Prócz tego ieszcze błotniste okolice przy *Kehl* bardzo wiele trudności Cesarskim sprawuią, tak, że nietylko z Francuzami, ale ieszcze z Elementami walczyć muszą.

z *Baziley* 13. *Grudnia*.

Grał *Abatucci* umarł 2. Grudnia z ran, które odebrał na krwawey potyczce, gdy bronił szańcu Mostowego pod *Huningen* w 26 roku wieku swego, wielki uczynił postępek w sztuce woyskowey przez swoie talenta i rzadką odwagę. Przyięty w 1789. do szkoły woyskowey *w Metz*, zaczął służbę R. 1791 w drugim Regimencie Artyleryi pieszey: Poszedł w 1793 do Artyleryi konney, w krótce został Adiutantem Grła *Pichegru*; w czasie bytności w Hollandyi był mianowany Grł Adjutantem, którey rangi długo przyiąć niechciał: był iędnym ze trzech Grł Adiutantow, którzy się znaydowali na czele woyska przy przeyściu Renu, iego przysługa w tym razie okazana, ziednała mu stopień Grła Brygadyera. *W Szwabij i Bawaryi* z szczególnieyszą dystynkcyą kommenderował Awangardą prawego skrzydła Armij Grła *Moreau*, pod rozkazami Grła *Ferino*. Nakoniec, gdy miał sobie powierzoną obronę szańcu mostowego pod *Huningen*, zachował ten szaniec przez swoie męstwo dla Rzptey, ale sam życie utracił. —— Gdy Austryacy znieśli most na Renie, posłał Xże *Furstenberg* trębacza do Grła *Abatucci*, z domaganiem się, aby w przeciągu kwadransa ustąpił z szańcu i wszystkich bateryi, i Artyleryą na prawym brzegu będącą wydał. *Abatucci* następuiącą dał odpowiedź: „ Jakiekolwiek może bydź „ WPana wyobrażenie o moim krytycznym „ położeniu, mam honor Jego zapewnić, „ że w każdym momencie gotow iestem „ WPana z tego błędu wyprowadzić. To „ dosyć iest powiedziano, dla pokazania iak „ mało skłoniony iestem do przyięcia poniżaiącey kapitulacyi, którą mnie proponuiesz.

z *Hamburga* d. 23. *Grudnia*.

Listy z *Wiednia* pod d. 14. t. m. donoszą, że Grł Francuski *Clarke* wysłany, iak wiadomo z Paryża, stanął iuż w tey Stolicy. —— Papież ma pozwolenie zakupować w Cesarskich Kraiach broń, Artyleryą, i amunicyą. —— Stany Węgierskie, przed zakończeniem Seymu, podały Cesarzowi następuiące przełożenia: 1. Aby edukacya w szkołach publicznych była poprawiona. 2. Aby kary na złoczyńcow obostrzono, i pardon nie tak często dawano. 3. Ażeby przy zawarciu powszechnego pokoiu, handel do Państw Północnych był ułatwiony, gdyż z przyczyny teraznieyszych Urządzeń względem *Gdańska*, handel wina w wyższych Węgrzech prawie zupełnie ustał. —— W ciągu obrad Seymowych mowiono także o przywróceniu *Jezuitow* i zniesieniu Cła na wywożone z *Węgier* towary, nałożonego, ale stany podane w tey mierze proiekta odrzuciły. Cesarzowa Jeymość, która sessyom seymowym zawsze była przytomna, ziednała dla się powszechną miłość i uszanowanie Narodu Węgierskiego.